

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE TÜRK VARLIĞI VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Musa KAYA*

Özet

Millî kimlik ve kültürün teşekkülünde olduğu gibi onun yaşatılmasında da önemi göz ardı edilemeyecek olan dil, sahip olunan maddi ve manevi bütün değerlerin sonraki nesillere aktarılması bakımından vazgeçilemez ve yeri doldurulamaz bir araçtır. Bu sebeple Türk kültürünün taşıyıcısı olan Türkçenin sadece yurt içinde değil aynı zamanda yurt dışındaki Türk çocuklarına ve Türkçeyi öğrenmek isteyen yabancılara öğretimi büyük önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmada, yaklaşık 500 bin Türk'ün yaşadığı ABD'de toplam 44 üniversite ve kolejde Türkçenin seçmeli yabancı dil olarak öğretiminin yapıldığı, temel eğitim ve lise seviyesindeki okullarda Türkçe öğretiminin yapılamadığı; Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili faaliyetlerin ABD'de bulunan öğretim görevlileri ve öğretmenler tarafından gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: ABD'de Türk varlığı, ABD'de Türkçe öğretimi.

THE PRESENCE OF TURKS, AND TURKISH LANGUAGE INSTRUCTION IN THE UNITED STATES OF AMERICA

Abstract

Language, whose importance in building up the national identity and culture as well as in maintaining them cannot be ignored, is an essential and irreplaceable instrument to transmit all material possessions and moral values to the next generations. Therefore, teaching Turkish language, which is the transmitter of Turkish culture, not only to the learners in Turkey but also to the Turkish children living abroad and to the foreign people who want to learn Turkish is of great importance.

As a result of the study, it was found that Turkish language instruction was available as an elective language course in 44 universities and colleges in total in the whole USA, where approximately 500.000 Turks live currently. However, it was also revealed that Turkish language instruction was unavailable in schools providing primary and secondary education, and all of the activities concerning the instruction of Turkish language and culture were conducted by the lecturers and teachers living in the USA, where there were no teachers and lecturers appointed from Turkey yet.

Keywords: The presence of Turks in the USA, Turkish language instruction in the USA.

Giriş:

Dil, insanları ortak amaç ve değerler etrafında toplayarak onları güçlü bir bütün hâline getiren, çağlar boyu önemi hiç değişmeyen ve azalmayan bir iletişim aracıdır. Her devlet; dilini ve dil ile sıkı bir bağı bulunan millî ve evrensel değerlerini korumak, sonraki nesillere aktarmak

* Türkçe Öğretmeni; Millî Eğitim Bakanlığı, musakaya1071@gmail.com.

amacıyla eğitim öğretim programlarını düzenler; programların uygulanmasına yönelik olarak gerekli çalışmaları yapar. Gerek dilin yaşatılması ve zenginliğinin öğretilmesi gerek millî ve evrensel değerlerin aktarılması bakımından ana dili eğitimi büyük öneme sahiptir (Yıldız vd., 2008: 14).

İnsanları diğer canlı türlerinden ayıran en önemli niteliklerin başında, onların sahip olduğu dil becerisi gelir. Dil, duygu ve düşüncüyü insanlara aktaran bir vasıta olduğu için insan topluluklarını “bir yığın veya kitle” olmaktan kurtararak aralarında duygu ve düşünce birliği olan bir “millet” hâline getirir (Kaplan, 2000: 39). İnsanoğlunun dili kullanabilmesi sayesinde nice büyük devletler kurulmuş, medeniyetler vücuda getirilmiş, bilim ilerlemiş, muazzam eserler ortaya konulmuştur. Böylece her çağda insanlığın adeta bir tuğla koyarak yükselttiği medeniyet binasının asıl yapı taşını ve temelini dil oluşturmuştur.

Tarihî çok eskilere dayanan Türk milletinin yine kendisi kadar eski bir göç geleneği vardır. Zira Türkler, “Orta Asya” olarak adlandırılan Türkistan coğrafyasından çıkarak dünyanın hemen hemen her tarafına yayılmış; kimi yerlerde çok güçlü devletler kurarak büyük medeniyetler vücuda getirmiş, kimi yerlerde ise kalıcı olamamış, bir süre sonra ya güçlü oldukları topraklara geri çekilmiş ya da farklı devletlerin egemenliği altında yaşamaya başlamıştır.

Günümüzde de göç hareketleri geçmişe kıyasla farklı sebep ve boyutlarda devam etmektedir. Gerek ülkemizdeki gerekse diğer devletlerdeki göçler ilk zamanlarda çoğunlukla ekonomik sebeplerden kaynaklanırken sonraki göçlerin daha iyi eğitim alma, kendini yetiştirme, daha iyi şartlarda yaşama veya çalışma gibi farklı sebeplerle ortaya çıktığı görülür. Türkiye’de meydana gelen göç hareketlerinde de bu durum gözlenmektedir.

Sürekli farklı bir dil ve kültürün hâkim olduğu bir ülkede kendi toplumundan birileriyle bağ kurmadan yaşayan bireyin millî kimliğini, dilini ve değerlerini yaşatması mümkün değildir. Uzun yıllar yurt dışında yaşayan ve bu gerçeği idrak eden vatandaşlarımız da gittikleri yerlerde çeşitli dernekler kurarak ve bu dernekler vasıtasıyla çeşitli etkinlikler düzenleyerek yabancı ülkelerde millî kimliklerine yabancı kalmamanın mücadelesini vermektedirler. Bu ülkelerden biri de dünyanın gelişmiş ülkelerinden biri olan Amerika Birleşik Devletleri’dir.

Bu çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri’nde Türkçe öğretim faaliyetleri ile ilgili yapılan çalışmaların yanı sıra ABD ile ilgili genel bilgiler, Türklerin ABD’ye göçleri, ABD’nin eğitim yapısı hakkında da bilgi verilmiştir.

1. Araştırmanın Amacı:

Bu çalışma ABD’de Türkçe öğretimi ile ilgili gerçekleştirilen faaliyetlerin ortaya konulması amacıyla hazırlanmıştır.

2. Araştırmanın Yöntemi:

ABD’de gerçekleştirilen Türkçe öğretimi faaliyetleri konusunda bilgi toplanan bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Çünkü tarama modelleri, geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar, 1999: 77). Konuyla ilgili olarak çeşitli kaynaklardan taramalar yapılarak istenilen bilgilere ulaşılmaya çalışılmış, elde edilen veriler incelenerek uygun başlıklar altında verilmiştir.

3. Amerika Birleşik Devletleri’nin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti ile İlk İlişkiler:

Amerika, 4 Temmuz 1776’da “Bağımsızlık Demeci” ile İngiltere’den ayrıldığını duyurarak bağımsızlığını ilan eder. İngiltere ile bir süre daha devam eden mücadele sonunda İngiltere de 1783’te ABD’nin bağımsızlığını tanır ve ABD bağımsız bir devlet olarak dünya sahnesindeki yerini alır. Zaman içinde güçlenen ülke, Danimarka, Rusya ve Fransa’dan ülke sınırlarına yakın bazı toprakları satın alarak büyümeye devam eder (Güler, 2005: 228-229).

Bağımsızlığını kazanmış olan ABD denizcilik faaliyetlerine başlayınca Osmanlı Devleti ile temas kurmak zorunda kalır. Ticari faaliyetlerde bulunmak amacıyla Akdeniz’e açılan ABD ticaret gemileri, o dönemde Osmanlı yönetimi altında bulunan Cezayir Beyliği’ne bağlı donanma ile karşı karşıya gelince ABD yönetimi, gemilerinin rahatça dolaşımını sağlamak amacıyla Osmanlı Devleti ile 1795’te bir anlaşma yapar. Böylece Osmanlı Devleti ile ABD arasında ilk resmi ilişkiler başlamış olur (Güler, 2005: 230).

ABD ile ilk ilişkiler ticari sebeplerle başlar ve bir süre bu şekilde devam eder. 1830’da ve 1862’de imzalanan önemli ticari anlaşmalarla ABD, Osmanlı sınırları içinde ticari faaliyetlerde imtiyazlı bir devlet hâline gelir. ABD, ticari alandaki faaliyetlerinin yanı sıra misyonerlik faaliyetlerine de dört elle sarılarak Osmanlı Devleti sınırları içinde hummalı çalışmalara başlar. Müslüman ve Yahudileri Hristiyanlaştırma konusunda istediği başarıyı elde edemeyince özellikle Ermenilerin yaşadığı yerlerde çok sayıda Protestan merkezi açar. Öyle ki 1886’da Osmanlı sınırları içinde high school ve college’lerin sayısı 35, yatılı kız okullarının sayısı 27, daha aşağı seviyedeki okullarının sayısı ise 508’dir. Bu okullarda 13.570’i şu anki Türkiye topraklarında olmak üzere bütün Osmanlı genelinde 25.171 öğrenci öğrenim görür. ABD, sadece misyoner din adamlarını göndermekle kalmayıp ayrıca faaliyet gösterdiği bu yerlere doktorlar gönderir, çıkarlarını korumak adına kendisiyle aynı dine mensup olan

Ermenilerle ilgili alınacak olan kararlara zaman zaman müdahale de eder (Güler, 2005: 233-238). Görüldüğü gibi ABD ile ilişkiler öncelikle ticari faaliyetlerle başlayıp daha sonra eğitim, siyasi ve kültürel alanlarda ABD'nin daha fazla etkin olduğu bir şekilde devam etmiştir. Günümüzde de ABD ile Türkiye arasında gerek ticari ve askerî gerekse siyasi ve kültürel ilişkiler sürdürülmektedir.

4. ABD'ye Türk Göçleri ve ABD'deki Türk Nüfusu:

ABD, kurulduğundan beri sürekli olarak göç alan ve günümüzde de dünyanın her yerinden çeşitli sebeplerle yüzbinlerce insanı kendisine çekmeye devam etmekte olan bir ülkedir. Türkler de ABD'nin kuruluşundan kısa bir süre sonra bu ülkeye göç etmeye başlamıştır. Bu göçlerin nasıl, hangi şartlar altında ve niçin gerçekleştiği çeşitli araştırmalarla ortaya konularak ABD'deki Türk nüfusu ile ilgili daha sağlıklı veriler ortaya konulmuştur. Söz konusu çalışmalardan biri de Kaya (2006) tarafından yapılmış olan araştırmadır. Kaya, çalışmasında ABD'ye gerçekleştirilen Türk göçlerini üç safhaya ayırarak inceler:

İlk göç dalgası 1820'de başlayıp 1923'e, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna, kadar devam eder. Bu 100 yıllık süreçte Osmanlı Devleti'nden 300.000'e yakın insan ABD'ye göç eder. Bunların yaklaşık 45-65 bini Müslüman Türklerden oluşur. Bu göçlerin ana sebebi ekonomiktir, daha iyi bir iş bularak daha iyi hayat yaşama hayaliyle ABD'ye gidilmiştir. 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulunca ABD'deki Türklerin yaklaşık yarısı Türkiye'ye döner. Geride kalanlarsa kendi kimliklerini uzun süre koruyamayarak Amerikalılaşır. Zira bu insanlar, daha ilk başta ABD'ye alınmama korkusuyla Türk-Müslüman kimliklerini inkâr etmek zorunda kalmışlardır (Kaya, 2006: 3).

İkinci göç dalgası ise 1923'te başlayıp 1980'e kadar devam eder. Bu sürecin başında ABD'nin "Göç Yasası"nda yaptığı değişiklikler bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de etkisini gösterir. ABD'de bulunan milletlerin oranına göre her ülkenin bir yılda ABD'ye göndereceği kişi sayısı belirlenir. Türkiye için ayrılan kota yıllık 100 kişidir. Bu kadar az bir sayıya rağmen 1960'lara kadar bu kota dahi doldurulamaz. 1965'te "Göç Yasası"nda yeniden değişikliğe gidilince ABD'ye Türk göçü hızla artar ve bu sayı yıllık 2000'lere kadar ulaşır. Birinci göç dalgasıyla kıyaslandığında bu göç dalgasında ABD'ye gidenlerin gidiş sebeplerinde ve gidenlerin niteliklerinde de belirgin farklılıklar görülür. Zira doktordan mühendise, akademisyenden öğrenciye çok farklı meslek gruplarına mensup insanlar çeşitli sebeplerle ABD'ye gider. Sadece Türkiye'den değil farklı ülkelerde yaşayan Kırım, Karaçay ve Kafkas Türkleri de çeşitli sebeplerden dolayı ABD'ye gider. Ancak bu göç dalgasındakiler daha bilinçlidirler; kimliklerini korumak, yaşatmak ve kendilerini tanıtmak amacıyla dernekler kurarak çeşitli faaliyetlerde bulunurlar. Son göç dalgası ise 1980'de başlayıp günümüzde de

devam eder. İşçiden öğrenciye kadar çok farklı alanlarda ve sebeplerle ABD'ye göçler devam eder (Kaya, 2006: 3-9).

ABD kaynaklarına göre 1820-2000 arasında 450.539 Türk ABD'ye göç etmiştir. Ne var ki bu göçmenlerin tamamının Türk olmadığı, Osmanlı Devleti ve Türkiye'de yaşayan çeşitli azınlıklara mensup milletlerin de bu sayıya dâhil edildiği bilinmektedir. 2000 yılı ABD Sayım Bürosu'nun verilerine göre ABD'de 117.619 Türk yaşamaktadır. ABD New York Türk Konsoloslugu'nun verilerine göre ise 2003 yılında ABD'de yaşayan Türk sayısı 350.000'dir. Aradaki bu yüksek fark ABD Sayım Bürosu'nun bir uygulamasından kaynaklanmaktadır: ABD'ye gelen ve kayıt yaptıranlar için Türk seçeneğinin olmaması sonucu Türkler ya "Beyaz" tercihini ya da "Asyalı" tercihini seçmek zorunda kalmışlardır. Bu sebeple Türk Konsoloslugu'nun verileri ile ABD Sayım Bürosu'nun verileri oldukça farklıdır (Yavuzer, 2009: 176-177). Son olarak Zaman gazetesinin 2012 yılındaki haberine göre ABD'deki Türk nüfusu 500.000'in üzerindedir.

ABD'deki Türk nüfusunun azımsanmayacak bir sayıya ulaşmış olmasının yanı sıra iki asra yakın bir süredir ABD'de ikamet etmeleri sebebiyle Türkler tarafından çeşitli alanlarda faaliyet gösteren çok sayıda dernek kurulmuştur (Yavuzer, 2009: 179-192). Bu dernekler gerek ABD'de yaşayan Türklerin dayanışmalarını sağlamada gerekse Türk kültürünün tanıtımında çok önemli bir yere sahiptir.

5. ABD Eğitim Sistemi:

ABD'nin eğitim sisteminin tam olarak anlaşılabilmesi için bu ülkenin yönetim biçimi hakkında genel bir bilgiye sahip olunmalıdır. Bilindiği üzere ABD, eyaletlerden oluşan bir devlettir. Federal bir hükümetin yönetiminde birleştirilmiş 50 eyalet; her eyaletin kendi işlerini ve işleyişini düzenleyen bir anayasası vardır. Eğitim alanında da her eyalet kendi ihtiyaç ve özelliklerine göre politikalar geliştirerek farklı uygulamalar yapar. Bu sebeple tek bir eğitim politikasından ve uygulamasından bahsetmek mümkün değildir. 1980 yılında kurulan Amerikan Eğitim Bakanlığı ise sadece eğitimle ilgili kuruluşları federal çapta birleştiren bir kuruluştur (Güçlü vd. 2004: 52-55). Eğitim politikalarının belirlenmesinde ve uygulamalarda federal hükümet, eyalet hükümetleri, şehir yönetimleri ve okul bölge yönetimleri okuluna göre değişen oranlarda söz sahibidir. Müfredatların oluşturulması konusunda eyaletlere müdahale etmek federal hükümet tarafından yasaklanmış, her bölgenin kendi şart ve ihtiyacına göre program hazırlaması sağlanmıştır (MEB, 2006: 72-78).

Eyaletler arasında farklılık göstermek kaydıyla ABD'de eğitim 5-7 yaşlarında başlar. Eğitim zorunlu olup ortaöğretimin sonuna kadar ücretsizdir. ABD'de eğitim ilköğretim,

ortaöğretim ve yükseköğretim olarak üç kısma ayrılarak incelenmiş ve özellikleri kısaca aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

1. İlköğretim: Okulöncesi ve temel eğitim dönemini kapsar. Yaygın olan 6 yıl süren ilköğretim biçimidir. Okullaşma oranı %99'dur.

2. Ortaöğretim: Okullara göre 7. veya 9. sınıftan başlar. 3 yıl ortaokul 3 yıl lise şeklindedir. Okulun özelliğine göre bitiriliş süresi değişir. Okullaşma oranı %94'tür. Lise kısmında aynı zamanda öğrencilerin seçmek zorunda oldukları bir de yan alan dersleri vardır. Lise eğitimi öğrencileri üniversiteye hazırlar. ABD'de yaygın olan ilköğretim + lise modelleri ise şunlardır: 4+4+4, 6+6, 8+4 ve 6+3+3.

3. Yükseköğretim: ABD'de yükseköğretim üç grupta ele alınabilir:

- a) Ön lisans veren meslek yüksekokulları
- b) Lisans derecesi veren 4 yıllık meslek yüksekokullar (college'ler)
- c) Üniversiteler

Mesleki ve teknik eğitimin verildiği yüksekokullar genellikle bölgesel nitelik taşır. Ortaöğretimden sonra iki yıllık bir öğretim gerektirir. College'ler ise genelde 4 yıllık eğitim veren bağımsız veya büyük üniversitelere bağlı yükseköğretim kurumlarıdır. Bu tür okullarda çoğunlukla yüksek lisans ve doktora eğitimi verilmez. Üniversiteler ise ülke çapında faaliyet gösteren çok büyük müstakil kurumlardır. Bunlar lisans eğitiminin ardından yüksek lisans ve doktora eğitiminin verildiği kurumlardır. ABD'de bulunan 3600 yükseköğretim kurumunun 2100'den fazlası 4 yıllıktır ve 14 milyon öğrenci öğrenim görmektedir. Her yıl yurt dışından binlerce öğrencinin eğitim gördüğü bu kurumlarda Türkiye'den de çeşitli kademelerde 15.000'in üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir (Güçlü vd. 2004: 54-56).

6. ABD'de Türkçe Öğretimi:

ABD'de Türkçe öğretimi ile ilgili yapılan çalışmaların niteliklerinden hareketle konunun iki başlıkta incelenmesinin doğru olacağı düşünülmüştür:

1. Yükseköğretim Öncesi

Bu dönem ilköğretim ve ortaöğretime içine alan zorunlu eğitimin yapıldığı dönemi kapsar. Daha önce de ifade edildiği gibi ABD'nin genelinde uygulanan bir eğitim sisteminden söz edilemez. Eyaletlere göre değişen bir eğitim sisteminin mevcut olması aynı zamanda değişen birtakım uygulamaları da beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra okulun bulunduğu bölgenin demografik yapısı bazı derslerin seçiminde etkili olmakta, özellikle ana dili eğitiminin

yapılması bakımından belli bir nüfus yoğunluğuna ulaşmanın önemi daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Eyaletlere göre değişse de ana dili eğitimi belli sayıda öğrencinin o dersi seçmesine bağlı olarak açılabilir. Türklerin ABD’de çok dağınık olarak ikamet etmesi ve okullarda yeterli miktarda öğrencinin Türkçe dersini seçmemesi sebebiyle ilköğretim ve ortaöğretimde Türkçe öğretimi yapılamamaktadır. Bununla birlikte ABD’de faaliyet gösteren derneklerin gayretli çalışmaları sayesinde okullarda veya bulunulan ilin uluslararası kültür merkezlerinde pazar günleri 2-6 saatlik Türkçe ve Türk kültürü dersleri verilmektedir. Bu merkezlerde aynı zamanda Türk halk oyunları ve çeşitli danslar da öğretilmektedir. Öğretmenlerin geneli mesleki yeterliliğe sahip olan kişilerden seçilirken ihtiyaç halinde öğretmenlik sertifikası olmayan gönüllülerden de yararlanılmaktadır. Tamamen gönüllülerce açılan bu kurumlar çocukların yanı sıra yetişkinler için de Türkçe öğretim faaliyetleri düzenlemektedir. Derslerde kaynak olarak Türkiye’de kullanılan ders kitaplarının yanı sıra şiir ve hikâye kitapları da kullanılmaktadır (MEB, 2006: 73-78).

MEB’in 2006 yılına ait verilerine göre ABD’de ilköğretime kayıtlı 435, ortaöğretime kayıtlı 3 ve yükseköğretime kayıtlı 5390 Türk öğrenci bulunmaktadır. Yine aynı kaynağın verilerine göre Türkçe ve Türk kültürü derslerine devam eden öğrenci sayısı 435 ve bu dersleri veren öğretmen sayısı 35’tir (MEB, 2006: 73).

Elde edilen verilere göre ABD’de örgün öğretimde Türkçe ve Türk kültürü derslerinin verilemediği, sadece gönüllü kuruluşların gayretli çalışmaları ile Türkçe öğretim faaliyetlerinin düzenlendiği görülmektedir. Türkiye’den öğretmen ve okutmanın gönderilmediği bu ülkede ilköğretim ve lise kademelerinde öğrenim görmekte olan Türk kökenli öğrencilerin ana dili eğitiminde ciddi sıkıntılar yaşanmaktadır. Öyle ki evde anne veya babasından en az birinin Türkçe konuştuğu bu ailelerde yetişen çocuklar yeterince eğitim alamadıklarından Türkçe dil becerilerini geliştirememekte, gittikleri yükseköğretim merkezlerinde aldıkları eğitimle de bu eksikliği giderememektedirler (Öden, 2001: 23-25).

2. Yükseköğretim ve Sonrası

Dünyanın hemen hemen her yerinden öğrencilerin eğitim gördüğü ABD’deki üniversiteler aynı zamanda bilim insanlarının çalışmak ve kendilerini yetiştirmek için tercih ettikleri kurumlardır. Türkiye’den de binlerce öğrenci ve yüzlerce bilim insanı aynı maksatla ABD’ye gitmiş, çeşitli alanlarda başarılı çalışmalar yapmışlardır. Türkoloji ve Türk tarihi de bu alanlar içinde yer alır.

1960’larda ABD’ye yerleşen, Türk tarihi ve Türkoloji alanında yaptıkları başarılı çalışmalarla isimlerini duyuran Nicolas Poppe, Denis Sinor, Janos Eckman gibi ünlü yabancı

Türkologlar ABD’de Türkoloji çalışmalarıyla ilgili ciddi ilerlemeler kaydedilmesini sağlar. Daha sonra Türkiye’de; Türk tarihi, edebiyatı ve Türkoloji alanında çalışan Halil İnalçık, Şinasi Tekin ve Günay Kut gibi başarılı tarihçi ve Türkologların ABD’ye gitmesiyle birlikte ABD’deki Türkoloji çalışmalarında ciddi mesafeler kat edilir. Öyle ki hem yapılan bilimsel çalışmalar hem de yetiştirilen Türkologlar sayesinde Türkiye’den sonra Türkoloji alanında en fazla yayın ABD’de yapılır (Sezer, 1999: 79-80). Sonuç olarak ABD’de Türkçe öğretimi alanında meydana gelen bu gelişmelerle, günümüzde bu alanda yapılan çalışmalara temel teşkil edecek bir birikim meydana getirilir.

ABD’de diğer dillere oranla daha az tercih edilse de pek çok üniversitede seçmeli olarak Türkçe dersi verilmektedir. Bu dersler, Türklerin yanı sıra Osmanlı tarihine ve Osmanlı hâkimiyeti altında yaşamış olan milletlerin kültürüne ilgi duyanlar, eski Anadolu medeniyetleriyle ve Kuzey Afrika tarihiyle ilgilenen ABD’liler tarafından seçilmektedir. 1990’da ABD Eğitim Bakanlığı’nın Arapça, Farsça ve Türkçe öğretimini destekleyeceğini duyurmasından sonra üniversitelerin Türkçeye olan talebi artmış, Türkçe derslerini haftalık 3 saatten 5 saate çıkararak üniversiteler akademik personel temini açısından da desteklenmiştir (Sezer, 1999: 80-81). Bu uygulamalar Türkçenin daha fazla öğrenci tarafından tercih edilmesini sağladığı gibi daha nitelikli öğretim çalışmalarının yapılması konusunda da faydalı olmuştur.

ABD’de Türkçe öğretimi ile ilgili çalışma yapan üniversitelerin bu faaliyetlerini genellikle Yakın Doğu Dilleri ve Kültürleri, Ortadoğu Enstitüsü, Modern ve Klasik Diller Çalışmaları gibi çeşitli adlar altında yürüttükleri belirlenmiştir. Türkçe öğretimi güz, bahar ve yaz dönemlerinde muhtelif günlerde ve saatlerde; başlangıç, orta ve ileri seviyede gerçekleştirilmektedir. Ayrıca George Washington, California, Colombia, Michigan ve Pennsylvania gibi bazı üniversitelerde Türkiye Türkçesinin yanı sıra Osmanlı Türkçesi ve Türkçenin diğer şiveleriyle ilgili öğretim faaliyeti düzenlenmektedir. Kansas, İllinois, Arizona ve San Francisco gibi üniversitelerde öğrencilere dil öğretimi ile birlikte Türk tarihi, kültürü ve sosyal hayatına ait bilgiler verilmekte, öğrencilerin Türkiye’ye gelerek Türkçe ve Türk kültürü konusunda daha geniş birikime sahip olmaları sağlanmaktadır. Kaynak olarak genellikle ilgili üniversitelerin web sayfalarında yer alan çeşitli alıştırma, dinleme ve okuma metinlerinden, görsel ve işitsel materyallerden, Türkiye’de çeşitli yayınevleri tarafından hazırlanan yabancılara Türkçe öğretim kitaplarından yararlanıldığı görülmektedir.

Türkiye’den öğretmen ve öğretim görevlisinin gönderilmediği ABD’de yükseköğretim kurumlarında Türkçe öğretimi orada yetişmiş akademisyenler tarafından yapılmaktadır. Türkçe dersleri, Türkçe bilen yüksek lisans ve doktora öğrencileri, ana dili Türkçe olan veya Türkçe bilen ABD’li öğretim elamanları tarafından yürütülmektedir. Ayrıca Türk tarihi ve edebiyatı

alanında çalışma yapmış ve bu derslere giren öğretim elamanları da ihtiyaç halinde Türkçe derslerine girebilmektedir. Türkçe konusunda söz sahibi akademisyenlerse bu derslere girmemekte, Türkçenin teorik yönüyle ilgilenmektedirler (Dietrich, 2006: 2).

ABD’de üniversitelerin dışında Türkçe öğretimi konusunda çalışmalar yapan bir başka kuruluş ise ABD üniversitelerinde Türkçe öğreten öğretim görevlilerince kurulmuş ve yine onların başlılarıyla varlığını sürdüren American Association of Teachers of Turkic Languages adlı dernektir. İlk başlarda sadece Türkiye Türkçesi ile ilgili çalışmalar yapan kurum Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra Türkçenin diğer şiveleriyle ilgili de çalışmalar yapmaya başlar. Dernek; Türkçenin öğretimiyle ilgili ABD’de çeşitli etkinlikler düzenlemekte; öğretmen yetiştirme, dil bilgisi terimlerini standart hale getirme, ders araç-gereç temini, öğretim teknikleri geliştirme, ölçme ve değerlendirme testlerinin geliştirilmesi gibi konularda çok önemli çalışmalar yapmakta ve Türkçe öğretimi konusunda faydalı olabilecek kaynaklara ulaşılmasında rehberlik etmektedir (Sezer, 1999: 82).

ABD’deki üniversite kütüphaneleri kaynaklarının zenginliği ile bilinir. Ancak Türkçe öğretimi konusunda ciddi oranda kaynak eksikliği vardır. Mevcut kaynaklar da hem öğrencilerin seviyelerine uygun olmaması hem de Türk kültürünü yansıtmaması sebebiyle kullanışsızdır. AATT’nin (American Association of Teachers of Turkic Languages) yaptığı çalışmalarla bu konuda çok ciddi ilerlemeler kaydedilmiş olsa da derslerde kullanılacak olan materyal konusundaki eksiklikler devam etmektedir.

ABD’de bulunan Türkçe öğretim merkezlerinin sayısının 20-23 arasında olduğu belirtilmektedir (MEB, 2006: 75; Dolunay, 2005: 2-3). Ancak bu sayıların verildiği tarihler dikkate alındığında günümüzde ABD’de bulunan Türkçe öğretimi merkezlerinin belirtilenden farklı olacağı söylenebilir. Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilere göre ABD’de Türkçe öğretiminin yapıldığı üniversite/collegeler ve web adresleri aşağıda sıralanmıştır:

1. Amherst College: <https://www.fivecolleges.edu/fclang/mentored/turkish>
2. Boston University: <http://www.bu.edu/academics/cas/courses/modern-languages-turkish>
3. Brigham Young University: <http://cls.byu.edu/languages/T?q=department/110>
4. Columbia University: <http://www.columbia.edu/cu/mesaas/languages/turkishottoman>
5. Cornell University [with Syracuse University]: <http://lrc.cornell.edu/turkish/turkish/Courses>
6. Duke University: <http://slaviceurasian.duke.edu/languages>

7. George Mason University: <http://mcl.gmu.edu/about-thedepartment/turkish>
8. George Washington University: <http://departments.columbian.gwu.edu/cnelc/academics/turkish>
9. Georgetown University: <http://turkishstudies.georgetown.edu/content/home-page>
10. Georgia State University: <http://www.cas.gsu.edu/mei/1845.html>
11. Harvard University: <http://cmes.hmhc.harvard.edu/gradprograms/mels/turkish>
12. Hampshire College, Amherst: <https://www.fivecolleges.edu/fclang/mentored/turkish>
13. Howard Community College: http://www.howardcc.edu/academics/program_information/catalog/web/courses/turkish.htm
14. Indiana University: <http://turkish.indiana.edu/home/>
15. Mount Holyoke: <https://www.fivecolleges.edu/fclang/mentored/turkish>
16. New York University: http://meis.as.nyu.edu/object/meis_lang.turkish
17. Northwestern University: <http://www.mena.northwestern.edu/undergraduate/languages/turkish.html>
18. Ohio State University: <https://nelc.osu.edu/Courses/Course CatalogExcerpts/Turkish>
19. Portland State University: http://www.pdx.edu/turkish_studies_center
20. Princeton University: <http://www.princeton.edu/nes/undergraduates/nes-language-overview>
21. Rutgers University: <http://www.amesall.rutgers.edu/courses/55-academics/courses/190-mid-east-lang>
22. San Francisco State University: <http://www.sfsu.edu/~bulletin/courses/turk.htm>
23. Smith College, Amherst: <https://www.fivecolleges.edu/fclang/mentored/turkish>
24. Stanford University: <http://www.stanford.edu/dept/DLCL/cgi-bin/web/turkish>
25. State University of New York at Binghamton: <http://www.princetonreview.com/Majors.aspx?cip=050108>
26. Syracuse University, Syracuse: <http://lang.syr.edu/languages/Turkish/Turkish-courses.html>
27. University of Arizona: <http://menas.arizona.edu/undergrad-turkish-courses>

28. University of California at Berkeley: http://general.katalog.berkeley.edu/catalog/gcc_list_crse_req?p_dept_name=Turkish&p_dept_cd=TURKISH&p_path=1
29. University of California at Los Angeles: http://general.katalog.berkeley.edu/catalog/gcc_list_crse_req?p_dept_name=Turkish&p_dept_cd=TURKISH&p_path=1
30. University of Florida: http://www.ces.ufl.edu/turkish/curriculum_language.shtml
31. University of Houston: <http://www.uh.edu/class/mcl/turkish/index.php>
32. University of Illinois: <http://www.turkish.illinois.edu/index.html>
33. University of Kansas: <http://slavic.ku.edu/courses#Turkish>
34. University of Maryland: <http://history.umd.edu/undergraduate/programs/middleeast>
35. University of Massachusetts, Amhers: <https://www.fivecolleges.edu/fclang/mentored/turkish>
36. University of Michigan: <http://www.umich.edu/~turkish>
37. University of North Carolina: <https://turkish.unc.edu/courses>
38. University of Pennsylvania: <http://plc.sas.upenn.edu/turkish>
39. University of Pittsburgh: <http://www.lctl.pitt.edu/turkish.html>
40. University of Texas: <http://www.utexas.edu/cola/depts/mes/languages/turkish/turkish.ph>
41. University of Utah: <http://languages.utah.edu/languages/turkish/index.php>
42. University of Washington: <http://depts.washington.edu/turkish>
43. University of Wisconsin: <http://apllii.global.wisc.edu/courses.html>
44. Yale University: http://www.yale.edu/printer/bulletin/htmlfiles/grad/degree-granting-departments-and-programs.html#near_eastern_languages_and_civilizations

Sonuç ve Öneriler:

Her ülke, eğitim öğretim programlarını oluştururken ana dili eğitimiyle ilgili gerçekleştirilecek olan çalışmaların verimli ve etkili şekilde sürdürülebilmesi için çok büyük çaba sarf eder. Türkiye gibi dünyanın çeşitli coğrafyalarına milyonlarca göç veren bir ülke için yurt içinde yapılan eğitim-öğretim faaliyetleri kadar yurt dışında yapılan çalışmalar da oldukça

önemlidir. Zira yurt dışında yaşayan Türklerin millî kimliklerini kaybetmeden yaşayabilmeleri konusunda Türkiye'nin Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili yapacağı çalışmalar kritik öneme sahiptir. Nitekim Avrupa ve dünyanın farklı ülkelerinde yaşayan ve yeterli eğitim almayan Türkler zamanla millî kimliklerini kaybederek kendi kültürüne ve ülkesine yabancılaşmışlardır. Bu durum uzun süre yabancı bir kültürün egemenliği altında yaşayarak millî kültürüyle bağları kopan bütün insanlar için benzer sonuçlara yol açar.

Yurt dışında yaşayan Türklerle ilgili çok sayıda çalışma yapılarak onların yaşadıkları sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır. Ne var ki 300 milyonu aşan nüfusu; askerî, ekonomik ve siyasi alandaki gücüyle dünyanın önde gelen ülkelerinden biri olan ABD'de Türkçe öğretimi konusunda çok ciddi eksiklikler olduğu görülmektedir. Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde yapılan araştırmalar neticesinde ABD'de Türkçe öğretimi ile ilgili gerçekleştirilen faaliyetlerle ilgili yapılan akademik çalışmaların çok yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

ABD'de 500 bine yaklaşan nüfusu ve 200 yıla yaklaşan mazisi ile Türkler, "yeni kıta"nın kadim sakinleri arasında yer almaktadır. Buna rağmen Türkiye'nin ABD'de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili bir varlık gösterdiğini söylemek pek mümkün değildir. Türkiye'den öğretmen ve okutmanın gönderilmediği ABD'de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili çalışmalar, yalnızca ABD'de yaşayan bazı akademisyen ve gönüllü Türkler tarafından yürütülmektedir.

Elde edilen verilerden hareketle ABD'de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili yapılması gerekenler şu şekilde ifade edilebilir:

1. Türkiye, ABD'de yaşayan Türk nüfusuyla ilgili ciddi bir araştırma yaparak Türklerin hangi eyaletlerde ve hangi bölgelerde oturduğunu tespit etmeli, ABD'de yaşayan Türk nüfusu net bir şekilde belirlenmelidir.

2. ABD'de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili gerçekleştirilen faaliyetler hakkında geniş bir araştırma yapılarak mevcut durum ortaya konulmalıdır.

3. ABD'deki Türk dernekleri, konsoloslukları ve büyükelçiliklerin iş birliği yapması sağlanmalı, eş güdüm içinde hareket ederek ortak hedefler etrafında birleşmeleri sağlanmalıdır.

4. Yabancılarla Türkçe öğretimi konusunda belli bir birikime sahip olan Gazi, Hacettepe, İstanbul, Dokuz Eylül, Ankara gibi üniversitelere bağlı TÖMER'lerle ABD'de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi konusunda faaliyet gösteren kurumlar arasında iş birliği yapılmalı, bu TÖMER'lerin bilgi, tecrübe ve materyallerinden bu kurumların yararlanması sağlanmalıdır.

5. Özellikle Millî Eğitim Bakanlığı; ABD’de Türkçe ve Türk kültürü öğretimi ile ilgili yapılacak olan çalışmalarda görev alacak personelin ve kullanılacak ders kitaplarının temin edilmesinde aktif bir rol üstlenmelidir.

Kaynaklar

- AATT (American Association of Teachers of Turkic Languages) <http://aatturkic.org/default.asp?parentID=123694> (e.t.: 24/03/2014).
- ABD’de yaşayan Türk nüfusu yarım milyonu geçti. (27 Ekim 2012). http://www.zaman.com.tr/_abdde-yasayan-turk-nufusu-yarim-milyonu-gecti_2007766.html (e.t.: 20/03/2014).
- DOLUNAY, S. K. (2005). Türkiye ve Dünyadaki Türkçe Öğretim Merkezleri ve Türkoloji Bölümleri Üzerine Bir Değerlendirme. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28-30 Eylül, Denizli, 1-7.
- GÜÇLÜ, N. BAYRAKÇI, M. (2004). Amerika Birleşik Devletleri Eğitim Sistemi ve Hiçbir Çocuğun Eğitimsiz Kalmaması Reformu. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi, Cilt 5, Sayı 2*, 51-64.
- GÜLER, Y. (2005). Osmanlı Devleti Dönemi (1795-1914) Türk Amerikan İlişkileri. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 227-240.
- KAPLAN, M. (2000). *Kültür ve Dil*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KARASAR, N. (1999) *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- KAYA, İ. (2006). Amerikalı Türkler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 4(2), 1-13.
- Millî Eğitim Bakanlığı, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. (2006). *Yurt Dışı Eğitimi Personeli Rehberi*. MEB, Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- PAMİR DIETRICH, A. (2006). Amerikan Üniversitelerinde Türkçe Öğretimi, http://www.turkofoni.org/yabancilaraTurkce/prof_dr_ay_e_dietrich_amer_kan_n_ver_s_teler_nde_t_rk_e__ret_m_.pdf (e.t.: 20/03/2014).
- ÖDEN, E. (2001). Türk Dili Öğretiminde İki Dillilik ve Kuzey Amerika’da Türkçe. IV. Uluslararası Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu Bildirileri, 22-28. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- SEZER, E. (1999). Amerika Birleşik Devletleri’nde Türkçe Öğretimi. *Dil Dergisi*, 82, 79-82.
- YAVUZER, H. (2009). Amerika’daki Türkler ve Kurmuş Oldukları Türk Dernekleri, *ZfWT*. 1(1), 171-198.
- YILDIZ, C., OKUR, A., ARI, G. ve YILMAZ, Y. (2008). *Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayınları.